

LÄRORIK

#3 DECEMBER 2021

FÖR DIG
SOM JOBBAR
MED BARN OCH
UNGDOMAR
0-16 ÅR

Tema – Kursplaner

Revidering som ger nytt tänk kring undervisning

Möt Ewa Bäckelid

Min devis är att jag alltid ska veta vad jag gör och varför. Det blir en roligare undervisning när inte varje situation blir en bedömning.

SIDA 6

SE DET SOM EN MÖJLIGHET
ATT SYNA DEN EGNA UNDER-
VISNINGEN TILLSAMMANS
MED KOLLEGORNA.

- Jessica Jarhall

SIDA 10

Linköping
Där idéer blir verklighet

INNEHÅLL

Vår tidning Lärarik – nu och framåt

Sedan 2011 har vår tidning Lärarik funnits och haft som syfte att lyfta goda exempel och aktuella ämnen inom förskolan och grundskolan. De senaste åren har det blivit mer av tema-nummer för att gå mer på djupet i ett område. Här bredvid ser ni exempel på våra förstasidor genom åren.

2020 uppdaterades utseendet på tidningen och det är både det nya utseendet och det fortsatta aktuella innehållet som gjorde att Lärarik var en av finalisterna i Publishingpriset i november.

Det är roligt att Lärarik gick till final i konkurrens med andra stora utbildningstidningar. Lärarik är vårt sätt att inom förskola och grundskola lyfta det goda arbetet som alla ni skickliga medarbetare gör varje dag i våra förskolor och skolor. Det är en bra möjlighet att sprida erfarenheter men också att sätta fokus på olika områden i olika nummer av tidningen.

Från och med 2022 kommer tidningen rikta sig till alla medarbetare i hela Utbildningsförvaltningen och vi får då en större bredd och nya möjligheter att lära av varandra men med fortsatt samma syfte som tidigare.

Jag tackar för mina år som ansvarig utgivare och lämnar över uppdraget till utbildningsdirektör Anders Jolby.

Christel Horsak
Avdelningschef grundskola
Linköpings kommun

11

Revideringen av kursplanerna är en hävstång, de blir ett mycket bättre arbetsverktyg i att utveckla undervisningen.

Pether Sundström & Simon Hjort

Kursplaner med plats för lärarnas professionalitet 4

I fokus – Ewa Bäckelid Alla elever – allas ansvar 6

Möjlighet att syna den egna undervisningen 9

Insikten – Fokus på lärande, faktakunskap och förståelse 11

Kursplaner har också en historia 13

Lärarik utvidgar synfältet 15

Röster om kursplaner och förväntningar 16

13

När folk gick i strejk mot laroplanen

Kursplaner har också en historia.

FÖLJ OSS PÅ INSTAGRAM
instagram.com/lararik

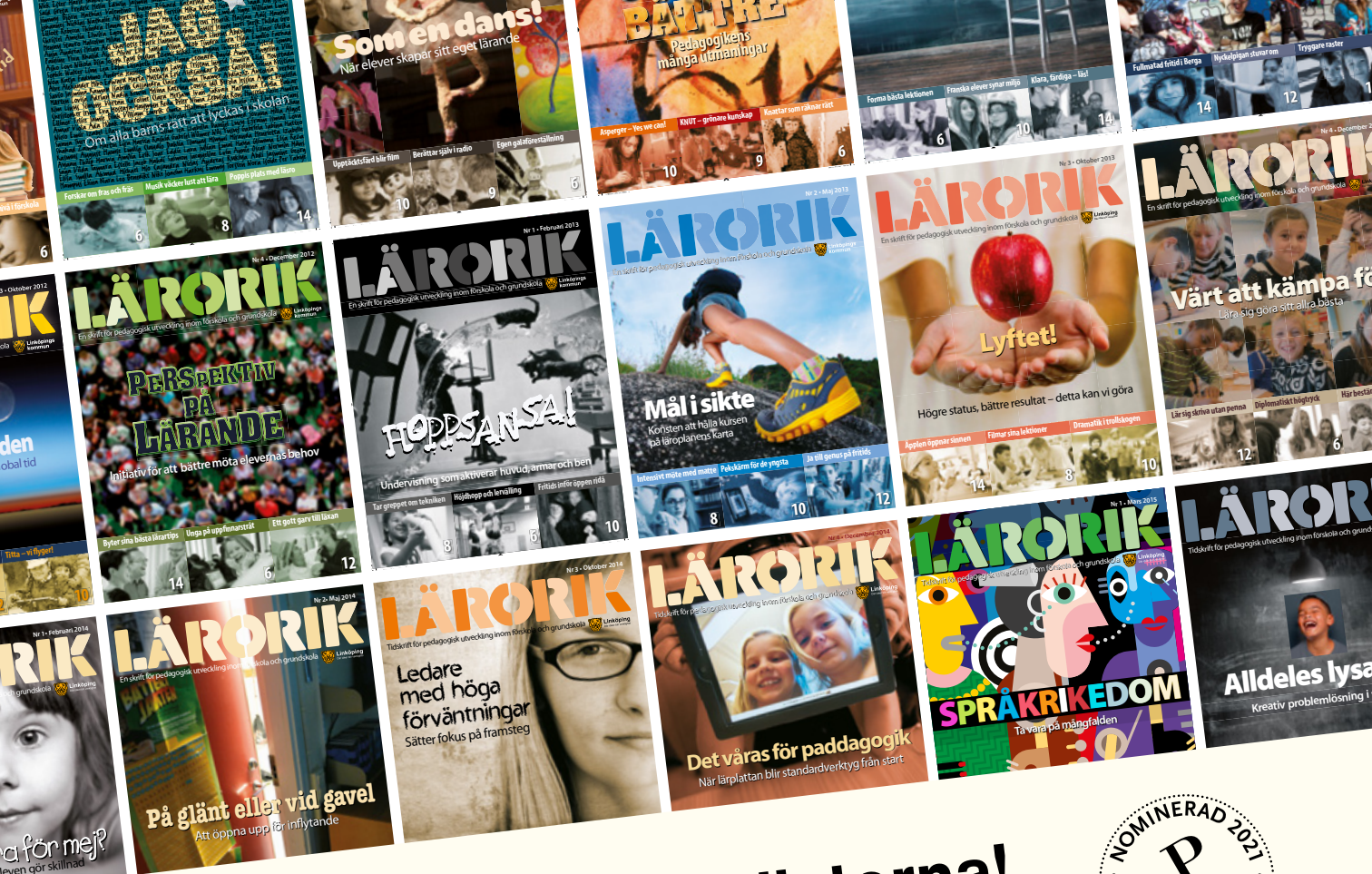
LÄS LÄRORIK DIGITALT
linkoping.se/lararik

LÄRORIK

UTGIVARE	Utbildnings- och arbetsmarknadsförvaltningen, Linköpings kommun	KONTAKT	lararik@linkoping.se
ANSVARIG UTGIVARE	Christel Horsak christel.horsak@linkoping.se	FORM	Linkin AB
REDAKTÖR	Lennart Lundwall lennart.lundwall@linkoping.se	OMSLAG	Elever från Skäggetorpsskolan – sista vårterminen på Skägget Foto: Zandra Erikshed
REDAKTION	Simon Hjort, Christel Horsak, Lennart Lundwall, Helena Löwgren	TRYCK	Ringqvist Tryckeri AB
SKRIBENTER	Anika Agebjörn, Bulle Davidsson, Zandra Erikshed, Johan Sievers	ISSN	2001-1253

Lärarik var en av finalisterna!

Kursplaner med plats för lärarnas professionalitet

De reviderade kursplanerna för grundskolan ger lärarna mer utrymme för att använda sin professionalitet och goda omdöme. Det gäller inte minst vid betygssättning där kunskapskraven har blivit mindre detaljerade.

TEXT JOHAN SIEVERS FOTO MICHAEL STEINBERG

Skolverket har tagit initiativ till en revidering av kursplanerna utifrån signaler de har fått från elever, lärare, forskning och mediedebatter. Behoven av förändring har varit olika stora i olika ämnens kursplaner. I vissa ämnen har man gjort en grundlig revidering, i andra ämnen bara mindre justeringar.

En huvudinriktning i revideringen har varit en ökad betoning på ämneskunskaper medan man tonar ner betydelsen av analytiska och kommunikativa förmågor. Det märks mest i innehållstunga ämnesområden som till exempel natur- och samhällsorienterande ämnen. Men Mattias Ludvigsson, undervisningsråd på Skolverket, vill inte att man drar för stora växlar på den här förändringen, det rör sig om en förskjutning av balanspunkten.

– Vi understryker betydelsen av rena faktakunskaper men eleverna ska även fortsättningsvis utveckla mer komplexa kognitiva förmågor. Analys, jämförelser och resonemang är fortfarande viktiga inslag i undervisningen.

I många ämnen har Skolverket bytt formuleringen "förmåga att" mot "kunskaper om". I till exempel religionskunskap står det nu att eleverna ska utveckla "kunskaper om religioner och andra livsåskådningar" i stället för "förmåga att analysera religioner och andra livsåskådningar".

– Det går inte att analysera religioner på ett bra sätt utan gedigna ämneskunskaper. Och det är nog rätt få människor som går runt och analyserar religioner, säger Mattias Ludvigsson.

– Grundskolan har rimligen ett annat uppdrag, att ge eleverna en allmänbildning med kunskaper som kan användas till allt möjligt

som staten inte nödvändigtvis ska peka ut. Kunskaper om religion ökar förståelsen för ens eget och andras sätt att tänka och leva.

De nya formuleringarna återkommer i kunskapskraven. Där står att eleven ska visa till exempel "goda kunskaper" eller "mycket goda kunskaper" vilket är en formulering som skapar stor öppenhet för hur läraren kan bedöma kunskapsnivån.

Genom att betona kunskapernas egenvärde så får lärarna större möjligheter att premiera elever som har breda kunskaper som täcker stora delar av det som har behandlats i undervisningen. Lärarna behöver inte lika noggrant leta efter de förmågor som finns beskrivna i dagens kunskapskrav.

Skolverket har även sett över det centrala innehållet i kursplanerna. Det har funnits kritik mot att de har innehållit för mycket stoff för att lärarna ska hinna med att behandla allt på ett bra sätt. Nu ska omfattningen vara realistisk utifrån den begränsade undervisningstid som man har i timplanen.

– Detta ska förhoppningsvis ge lärarna bättre möjligheter att hinna med att ge en god undervisning om allt centralt innehåll utan att känna sig stressade och tvingas kompromissa bort vissa delar.

Skolverket har också sett över konkretionsgraden så att lärarna får en tydlig styrning av vad en viss punkt i kursplanen kan tänkas omfatta, men samtidigt får ett friutrymme för att utforma undervisningen utifrån sin professionalitet.

– Att vara lärare är på många sätt ett konstnärligt yrke, och på alla sätt

ett relationellt yrke. Det måste finnas utrymme för den enskilde läraren att själv tolka och forma ett innehåll i mötet med en elevgrupp.

För eleverna är tanken att översynen av det centrala innehållet ska ge dem mer tid för att ta till sig och jobba med viktiga moment i undervisningen. I skolan ska man lära sig att förstå så mycket som möjligt, och man ska kunna gå på djupet utan att behöva stressa.

Progressionen mellan stadierna har också setts över. Undervisningsinnehållet ska fördjupas i takt med elevernas ålder och mognad. Inslagen av analys ska öka gradvis. Man vill att eleverna ska uppleva att det går en röd tråd genom alla skolår, samtidigt som de får lära sig nya saker eller repetera tidigare inhämtade kunskaper men med djupare perspektiv.

Att kunskapskraven har gjorts mindre detaljerade är en förändring som alla lärare kommer att uppleva som en påtaglig skillnad. I de reviderade kursplanerna är kunskapskraven formulerade på ett mer övergripande sätt.

– Lärarna ska inte känna sig tvingade att lägga upp undervisningen efter kunskapskraven för att få in ett underlag för betygssättning. De ska kunna ägna mer tid åt att utveckla elevernas kunskaper och mindre åt att mäta dem, säger Mattias Ludvigsson.

Det finns mycket forskning som visar på problem med att ha väldigt detaljerade kunskapskrav. I det nuvarande systemet kan en elev bara få ett visst betyg om alla delar av kunskapskraven är uppfyllda, och det har funnits mycket kritik mot det.

Med mer öppna formuleringar i kunskapskraven får eleverna fler sätt

Mersmak

Skolverket arbetar för att ta fram material för att stödja implementeringen av de nya reviderade kursplanerna ute i skolorna. En del material finns redan på Skolverkets webbplats.

att visa sina kunskaper på och lärarna får fler sätt att bedöma dem.

– Lärarna kommer förhoppningsvis uppleva att staten visar större tilltro till deras förmåga att göra en professionell och sammanvägd bedömning vid betygssättning. Lärarna får ett tydligare mandat att vikta olika typer av kunskap mot varandra och göra en avvägning av elevernas styrkor och svagheter.

– Det kommer att minska risken för att lärarnas magkänsla av en elevs kunskapsnivå står i konflikt med regelverket vid betygssättning, fortsätter Mattias Ludvigsson.

För eleverna kommer de nya kunskapskraven ge mer tid för att lära sig och fördjupa sig i ämnena och mindre tid åt att visa vad de kan. Förhoppningsvis ska fler uppleva betygssystemet som rättvist och likvärdigt.

– Eleverna ska uppleva att skolan är till för att utveckla kunskaper, inte åt att bli bedömd. Man kan få ett bra betyg även om man misslyckas eller presterar sämre ibland, säger Mattias Ludvigsson. ●

Alla elever – *allas ansvar*

Kommande sommar är det dags för sjösättningen av de reviderade kursplanerna.

Ewa Bäckelid är en av kommunens nyckelpersoner som ska arbeta för att implementeringen blir så bra och likvärdig som möjligt. Hon är ansvarig för svenska som andraspråk för åk 7–9.

– Alla elever i Linköping är allas ansvar. Det är viktigt att vi möts och tittar på den större bilden. Vilka kunskaper och förmågor ska VÅRA elever i Linköpings kommun utveckla?

TEXT & FOTO ZANDRA ERIKSHED

Efter att Corona lagt krokben för de reviderade kursplanerna, börjar Lgr22 äntligen att gälla kommande sommar. Den stora skillnaden gentemot de nuvarande kursplanerna är att fokus flyttas från kunskapskrav till syftet med de olika ämnena.

– Min devis är att jag alltid ska veta vad jag gör och varför. Det blir en roligare undervisning när inte varje situation blir en bedömning, säger Ewa Bäckelid.

Tidigare undervisade Ewa i svenska som andraspråk på Skäggetorpsskolan, vars elever och personal idag är utspridda över stadens skolor eftersom Skäggetorpsskolan avvecklades i och med läsårsavslut 2021. Idag är hon lärare i svenska som andraspråk bland annat åt fjärdeklassare på Tornhagskolan. Utöver det stöttar hon kommunens skolor med att utveckla undervisningen i det flerspråkiga klassrummet.

– Jag har just nu del av min tjänst förlagd på Utbildnings- och arbetsmarknadsförvaltningen. Man kan vända sig till mig för att till exempel bolla idéer om hur man kan göra när man har elever som kommit olika långt i sin andraspråksutveckling i sin undervisning. ►

En viktig del i den tjänsten är också att tillsammans med andra lärare vara med och diskutera fram hur man kan implementera den reviderade kursplanen i svenska som andraspråk för åk 7–9. Skolor från hela kommunen har blivit erbjudna att mötas regelbundet för att samtala kring förändringarna och i det arbetet är Ewa nyckelperson för ämnet sva, svenska som andraspråk.

– Det är roligt att grota ner sig i kursplanerna tillsammans med kollegor. Det är ju trots allt dessa styr-dokument som styr vårt arbete. Att vi får delta i detta kommunövergripande arbetet är en förmån och ett privilegie! Ett sätt att få till en mer likvärdig utbildning för alla våra elever i Linköpings kommun. Det ska inte spela någon roll vilken skola du går på.

En av de stora skillnaderna i den reviderade kursplanen i svenska som andraspråk är att man äntligen skrivit in i syftestexten att undervisningen ska utgå från ett andraspråksperspektiv. Det kan innebära att man tar vara på elevens alla språk för att "komma åt" andraspråksutvecklingen.

– Det tycker jag är spännande! Ett exempel kan vara att läraren upp-muntrar eleverna att göra en del av arbetet, som att planera och skriva ned sina tankar inför en textskrivning, på sitt starkaste språk. Det kan ge revolutionerande resultat!

Inom svenska som andraspråk ska fokus vara på att eleven ges möjlighet att utveckla sin språkliga förmåga, som i sin tur leder fram till att eleven har möjlighet att nå kunskapskraven.

– Undervisningen ska vara i fokus, istället för betygen. Det är för pres-

sande för eleven när varje moment är betygsgrundande. Istället erbjuder jag dem det de behöver i undervisningen och det leder sen fram till kunskapskraven. Jag tycker att det är en jättebra tanke som hjälper mig.

Vad själva undervisningen i svenska som andraspråk ska innehålla kommer vara mycket mer explicit utskrivet i den reviderade kursplanen än tidigare. Tidigare har kursplanerna för svenska och svenska som andraspråk varit rätt lika och det har varit svårt att se skillnaderna ämnena emellan. Det har man försökt komma tillrätta med i de reviderade kursplanerna.

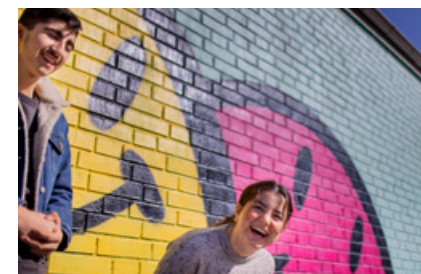
– Det tror jag kan bidra till att ge en mer adekvat utbildning för eleverna som läser svenska som andraspråk.

Ewa talar mycket om de små medvetna valens betydelse. Om att det alltid finns något mer man kan göra för att ge eleven förutsättningar att lyckas. Att det alltid finns en sten till att vända på.

– För mig är undervisning lite som att serva i tennis. Jag äger riktningen på bollen (det vill säga undervisningen) och när jag märker att jag inte helt när fram behöver jag vara nyfiken på varför och korrigerar, precis som när man inte lyckas med en serve i tennis.

I Linköpings kommun lyder mottot #förvarjebarn och #förvarjeelev. Det är en viktig riktlinje för Ewa.

– Trots att jag bytt arbetsplats fortsätter jag med precis samma arbete som innan: att ge varje elev möjlighet att få vara sitt bästa jag och få utveckla kunskaper och förmågor. Det är oerhört stort att få vara en kugge i Linköpings kommuns fantastiska maskineri med det viktigaste uppdraget i världen! ●

Ewas pedagogtips:

- Var alltid nyfiken på din elev och ditt ämne!
- Om du inte når fram, fundera ut varför tillsammans med eleverna. De är kloka de små individerna! Så får du också in elevinflytande.
- Tro inte att du sitter på hela sanningen, det finns alltid nya perspektiv som kan göra ditt jobb roligare.
- Man kan göra fel, men varje dag får du en ny chans att göra bättre.
- Forma sättet du lär ut på, efter det utfall du får på undervisningen. Det är de små medvetna justeringarna och valen som gör skillnad!

– I den reviderade kursplanen har vi möjlighet att gå från görande till lärande, säger Ewa Bäckelid som är nyckelperson för kommunens implementering av läroplanen i svenska som andraspråk åk 7–9.

Möjlighet att syna den egna undervisningen

TEXT JOHAN SIEVERS
FOTO MICHAEL STEINBERG

I de reviderade kursplanerna för SO har Skolverket strävat efter att minska det centrala innehållet för att lärarna ska få större svängrum för att fördjupa undervisningen. För att följa samhällsutvecklingen har man bland annat lyft fram mediernas roll och hållbar utveckling.

SO-ämnena har fått kritik för att vara alltför stofftunga, det har varit svårt för lärarna att hinna med allt innehåll. En viktig del av Skolverkets arbete med att revidera kursplanerna har därför varit att begränsa stoffet så att det ska bli möjligt att undervisa på ett bättre sätt.

– Det lyckades mer eller mindre bra. De förslag vi lade fram fick en massa synpunkter, det blev bland annat en het debatt om antiken skulle vara med i historieundervisningen eller inte. Det är ett viktigt innehåll, men med tanke på den tid ämnet har till sitt förfogande så är det inte rimligt att ta med allt, berättar Jessica Jarhall, undervisningsråd på Skolverket.

– Vi fick backning på förslaget att utlämna antiken. Men det var ingen som föreslog vad vi skulle ta bort i stället. De flesta som hade synpunkter ville snarare lägga till fler saker.

Det ledde till att regeringen gav Skolverket i uppdrag att se över timplanen. Förslaget innehåller bland annat fler timmar till historia på bekostnad av elevens val. Regeringen har ännu inte fattat beslut om förslaget till ändringar i timplanerna. ►

Jessica Jarhall
Undervisningsråd på Skolverket

Jessica Jarhall har ett långt förflutet som lärare i Linköpings kommun inom SO men också som lektor på utbildningsförvaltningen.

För SO 1–3 är det inga jättestora förändringar i det centrala innehållet. Men kunskapskraven har förändrats och gjorts mycket mera övergripande. Om några lärare tidigare har lagt upp undervisningen efter kunskapskraven så är det inte längre möjligt. I de reviderade kursplanerna understryker man att undervisningen är i fokus och ska läggas upp efter syftet och det centrala innehållet. Kunskapskraven ska främst användas vid bedömning och betygssättning.

I dag finns det 19 långsiktiga mål som sammanfattar kärnan i de fyra SO-ämnena. De har minskats till 12 för att göra det lättare för lärarna och eleverna.

De reviderade kursplanerna har ett tydligare innehåll om nationella minoriteter och urfolket samerna. Det låg tidigare utspitt i flera SO-ämnen men har nu koncentrerats till samhällskunskap.

I ämnet religion har etik och livsfrågor slagits ihop och det är större fokus på hur människor lever med religion i sin vardag. Variationer inom olika religioner har fått större utrymme.

Ämnet samhällskunskap ska ligga nära samhällsutvecklingen och därför har bland annat mediernas roll fått större utrymme.

I alla ämnen är det viktigt att fundera över progressionen så att undervisningen hänger ihop genom alla årskurser. I till exempel historia introduceras dåtid, nutid och framtid på lågstadiet. I årskurs 4–6, pratar man om likheter och skillnader, orsak och konsekvens. I årkurs 7–9 för man in begrepp som kontinuitet och förändring. Alla är viktiga begrepp för att förstå historia.

I alla kursplaner har man försökt hitta en balans mellan styrning som ska ge

likvärdighet i undervisningen och frihet för lärarna att kunna utforma sin undervisning utifrån sitt yrkeskunnande.

Lärarna är fria att lägga upp sin undervisning som de vill och kombinera innehållspunkterna på olika sätt. De kan också välja vilka delar de vill fördjupa mera och vilka de vill ta mer översiktligt.

– Det är lite synd att det centrala innehållet fortfarande är så omfattande, lärarna får svårt att hinna med mer än bara det. Om en elevgrupp går igång och vill fördjupa sig i något som de tycker är intressant så vill man ju att det ska finnas tid till det, säger Jessica Jarhall.

Hon tycker att SO-ämnena borde få mera tid.

– Vi behöver uppgradera SO-ämnena mera. Det har varit mycket prat om matte och NO, och det är naturligtvis inte oviktiga ämnen. Men vi måste ha samhällsmedborgare som förstår det demokratiska samhället, hur man påverkar och hur man blir påverkad.

Vad har du för råd till lärare som ska sätta sig in i de reviderade kursplanerna och börja arbeta efter dem?

– Se det som en möjlighet att syna den egna undervisningen tillsammans med kollegorna. Det som fungerar bra ska man naturligtvis fortsätta med. Om det finns delar som man inte lyckas så väl med så är det här ett bra tillfälle att gå igenom innehållet och hitta vägar för att förbättra undervisningen, säger Jessica Jarhall. ●

Intervju Pether Sundström & Simon Hjort

Lektorer

Fokus på lärande, faktakunskap och förståelse

Tydligare kursplaner som betonar faktakunskap innan analys, och lärande före insamlande av betygsunderlag. Så kan de reviderade kursplanerna för grundskolan och grundsärskolan kortfattat beskrivas. Under hösten har en omfattande digital stödprocess pågått för att implementera kursplanerna. I vår fortsätter den processen ute på skolorna.

TEXT ANIKA AGEBJÖRN
FOTO DAVID EINAR

– Revideringen av kursplanerna är en hävstång, de blir ett mycket bättre arbetsverktyg i att utveckla undervisningen. De har varit för krångliga tidigare, säger Simon Hjort, lektor som tillsammans med lektor Pether Sundström håller i implementeringen.

De lyfter fram tre centrala punkter i revideringen. Den första är just förenkling och mindre detaljstyrning, exempelvis mindre omfångsrika kunskapskrav. Den andra är mer fokus på faktakunskap och förståelse, och den tredje att större fokus ska läggas på lärande istället för matriser. Antalet bedömningsaspekter minskar.

– En stor skillnad blir att lärarna inte behöver tänka på att bedöma eleverna

hela tiden, de kan fokusera mer på själva lärandet, istället för att ständigt samla in betygsunderlag, säger Simon Hjort.

– Och eleverna behöver inte känna att de ska visa upp vad de kan hela tiden. Det öppnar för att våga testa, göra misstag. Eleverna ska inte vara rädda för att göra fel. De är i skolan för att lära sig, inte för att visa upp vad de redan kan.

– Det ska vara tydligt när det är lärande och när det är provtillfällen.

Det här är kanske den största förändringen för elever och lärare, konstaterar de två lektorerna. En annan viktig förändring är att faktakunskap och förståelse ska betonas mer än analys och resonemang, särskilt tidigt i lärprocessen.

– Du kan inte resonera kring något som du saknar kunskap om, konstaterar Simon Hjort

Med fakta som bas kan kunskap och förståelse utvecklas, och sedan en analys.

– Vi går från det konkreta till det abstrakta när vi lär oss. Med faktakunskap som bas kan man upptäcka mönster och utveckla en förståelse som grund för en analys, säger Pether Sundström.

Och han lyfter fram att studier i kognitionsvetenskap, ämnesdidaktik och hjärnforskning bekräftar den här ►

Vi låter någon expert som är verksam inom vår organisation förklara temat.

Mersmak

På Skolverkets webbplats finns material som ska stödja implementeringen av de reviderade kursplanerna ute i skolorna.

Simon Hjort
Lektor inom
Linköpings kommun

” Syftet med processen vi driver är att stärka lärarna genom kollegialt utbyte.

Pether Sundström
Lektor inom
Linköpings kommun

kognitiva utvecklingen, progressionen, något som tidigare kursplaner inte riktigt tagit hänsyn till. Nu är skillnaden tydligare mellan kursplanerna för årskurs 4–6 som mer betonar fakta och förståelse, och 7–9 som mer betonar analys.

Att kursplanerna blivit enklare, slutligen, syns bland annat i det centrala innehållet, där antalet punkter nu är betydligt färre och mindre detaljerade. Ett exempel är ämnet fysik där man gått från 26 punkter till 13 i det centrala innehållet för årskurs 7–9. Här handlar det också om att förbättra progressionen, att successivt bygga upp kunskapen.

De reviderade kursplanerna ska börja gälla från 1 juli 2022. Men redan under den gångna hösten har kommunen drivit en omfattande stödprocess där lärare från olika skolor haft tillgång till ett stort digitalt material och digitala träffar i olika ämnesgrupper. Här har de fått diskutera och kommentera revideringen av kursplanerna i respektive ämnen.

Det här är den största digitala stödprocess som genomförts i kommunen, konstaterar Pether Sundström och Simon Hjort. Cirka 850 lärare har här varit ihopkopplade digitalt. Tre gemensamma träffar har hållits. Strukturen är enkel, det är lätt att hitta in och att anteckna direkt i sajten. Det går också att läsa direkt vad varje grupp kommit fram till.

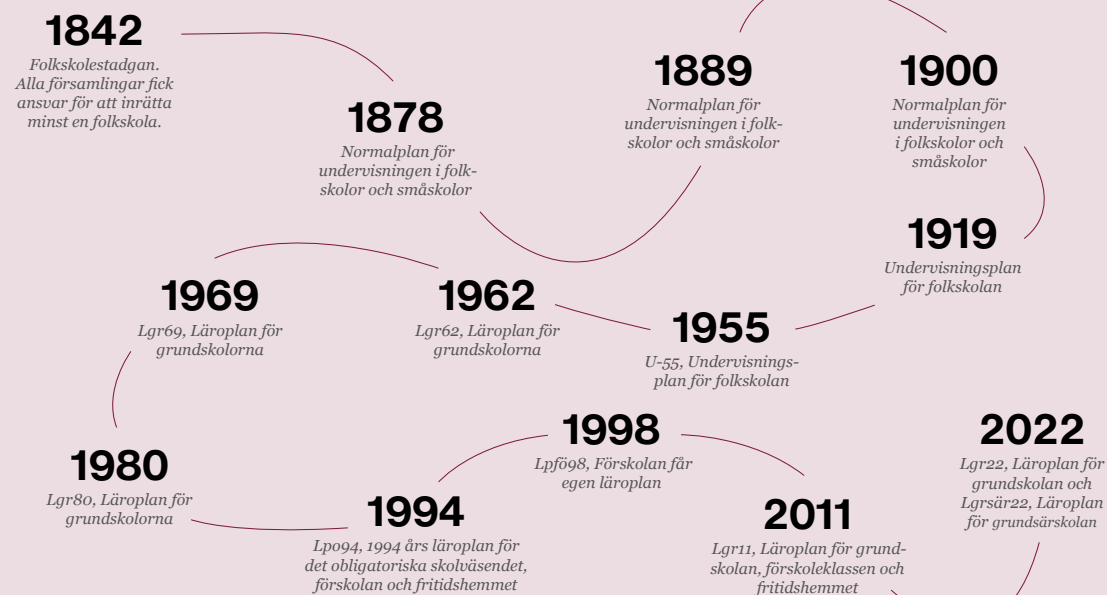
Och de två lektorerna är imponerade: – Så mycket bra material som vi nu har tillgång till, så många kloka och genomtänkta kommentarer som nu kan komma till nytta när lärarna går vidare med implementeringen, säger de.

Nu går processen vidare ute i skolorna, där lärarna ska fortsätta gemensamt under våren att ta till sig de reviderade kursplanerna och så småningom omsätta dem i praktiken.

– Tanken med revideringen är bättre undervisning för eleverna. Syftet med den process vi driver är att stärka lärarna genom kollegialt utbyte, avslutar Pether Sundström och Simon Hjort. ●

Från 1842 till idag

– Ett urval av nya kursplaner genom århundraden.

Kursplaner har också en historia

Höstterminen 2022 tas nya läro- och kursplaner i bruk för grundskolan, grundsärskolan, sameskolan och specialskolan. Historiskt har det ibland varit grund till livlig diskussion och till och med strejk. ►

TEXT BULLE DAVIDSSON
FOTO MARIA ELIASSON & KUNGLIGA BIBLIOTEKET

Mersmak

Läroplaner utgör en fantastisk källa till skolans historia.

Johannes Westberg

Professor på
Örebro universitet

Johannes Westberg är professor i utbildningens historia och filosofi vid universitetet i Groningen, Nederländerna, och professor i pedagogik vid Örebro universitet. Han har framför allt ägnat sig åt förskolans och folkskolans historia.

– De flesta nya planer blir väldigt diskuterade av sin samtid, säger Johannes Westberg, historiker med inriktning mot utbildningshistoria. Från sitt arbetsrum vid universitetet i Groningen i Nederländerna berättar han att argumenten för och emot tett sig tämligen lika genom tiderna.

1878 antogs den första "normalplanen" för folkskolan. När den sedan skulle revideras 1889 skrevs hela artikelserier i tidningarna emot förslaget. I planen angavs olika skoltyper för folkskolor, och kritiken menade bland annat att "målen sätts inte tillräckligt högt" och att planen var "en instruktion för hur undervisningen kan göras så billig och enkel som möjligt".

1919 var det dags igen. Då slopades katekesen, det vill säga Martin Luthers lärobok om den kristna tron. Stora protester restes. Folk gick ut i strejk, framför allt i bibelbältet runt Jönköping och på småländska höglandet. Det kan jämföras med den debatt som utbröt under arbetet med 1969 års läroplan, där ämnet kristendomskunskap byttes mot religionskunskap.

En kritik mot senare tiders läro- och kursplaner är att de varit alltför detaljerade. Här ser Johannes Westberg en historisk utveckling som rör sig mellan centralisering och decentralisering, mellan detaljerade och mer allmänt hållna planer.

– Forskning visar att det finns fördelar med kortfattade kursplaner som lägger mer ansvar på lärarna, medan fördelen med detaljstyrning är att det ger dem mer stöd, berättar Johannes Westberg.

Vilken betydelse har då läroplaner och kursplaner i praktiken?

– I debatten tillskrivs de väldigt stor betydelse, både när det gäller elevernas lärande och lärarnas förutsättningar att ge en bra undervisning. Ur ett historiskt perspektiv kan man se att det är annat som påverkar betydligt mer, som kolleger, skolläring och egen erfarenhet.

Skolans planer är förstas inte opåverkade av sin tid. Medan formuleringarna ofta följer pedagogiska trender uppvisar klassrumspraktiken stor tröghet. En ändring i planen innebär alltså inte med nödvändighet att alla lärare ändrar sin undervisning direkt, säger

Johannes Westberg. Här har han personlig erfarenhet från sin egen skoltid på 1980-talet i Västerbotten, då han fick samma lärare som hans mamma hade haft.

– Precis som hon lärde jag mig det mesta om Skåne, Halland och Bohuslän. Vårt eget landskap hann vi aldrig till! Läroplanen var tydligen inte alltid så viktig för min snart pensionerade fröken. ●

Mersmak

Johannes Westberg: Att bygga ett skolväsende. Folkskolans förutsättningar och framväxt 1840–1900. Nordic Academic Press 2014

Esbjörn Larsson, Johannes Westberg: Utbildningshistoria – en introduktion. Studentlitteratur 2019

Joakim Landahl, David Sjögren, Johannes Westberg: Skolans kriser: historiska perspektiv på utbildningsformer och skoldebatter. Nordic Academic Press 2021

Anders Jolby

Utbildnings- och arbetsmarknadsdirektör på Linköpings kommun

...nästa nummer av LÄRORIK så kommer vi att rikta oss till en bredare målgrupp. Därför låter vi Anders Jolby berätta mer om tankarna kring kommande nummer. Anders blir också ny ansvarig utgivare för tidningen.

Lärorik utvidgar synfältet

TEXT JOHAN SIEVERS FOTO LENNART LUNDWALL

Från och med nästa år kommer Lärorik att bredda sitt innehåll och även skriva om gymnasieskola, gymnasiesärskola och vuxenutbildning. Precis som tidigare kommer en stor del av tidningen ägnas åt reportage från olika verksamheter för att sprida goda exempel.

Det första numret av Lärorik kom ut i januari 2011 och hade temat "Språk och läslust i surfplattans tid". Tidningen var inriktad på förskola, fritidshem, grundskola och grundsärskola och hade som syfte att visa upp och sprida goda exempel inom verksamheterna.

Sedan dess har Lärorik kommit ut med fyra nummer om året och distribuerats till alla som arbetar inom de skolformerna, men även externt till universitet, myndigheter, Skolverket och utbildningsförvaltningar i andra kommuner.

Nu tar tidningen ett kliv framåt och tar på sig ett större uppdrag. Från och med nästa år kommer Lärorik att handla om alla kommunala utbildningsformer,

även gymnasieskola, gymnasiesärskola och vuxenutbildning. Det är en logisk följd av ett synsätt där alla utbildningsformer är viktiga länkar i arbetet med att ge Linköpings elever en god utbildning. Ledstjärnan för arbetet är att alla elever ska nå gymnasieexamen och få en egen försörjning.

– Lärorik ska stödja arbetet med vår ledstjärna. Om vi är nyfikna och lär av varandra så kan vi bli ännu bättre och få bort stuprören i systemet, säger Anders Jolby, utbildnings- och arbetsmarknadsdirektör på Linköpings kommun.

Han lånar ett uttryck från en kollega i en annan kommun: All personal i alla skolformer har en del i studentmössan. Alla är lika viktiga, även barnskötare och

förskollärare har en roll i arbetet för att eleverna ska nå gymnasieexamen.

– Olika skolformer bidrar med olika delar. Lärorik ska bli ett forum där vi lär av varandra, förskolepedagogik kan till exempel innehålla något som inspirerar en gymnasie lärare.

Lärorik ska även i fortsättningen innehålla reportage från olika verksamheter med målet att sprida goda exempel både internt och externt. I dag går tidningen ut i 5 000 exemplar och den ska fortsätta att vara tillgänglig både i pappersform och på webben.

– Tidningen ska vara lättillgänglig och angelägen för våra medarbetare och för vår omvärld, säger Anders Jolby.

Han understryker att Lärorik har ytterligare en viktig roll.

– Den ska bygga stolthet över det goda arbete vi gör. Linköping har förutsättning att vara ledande i skol-sverige, vi har resurser, kompetensen, universitetet och ett näringsliv som tycker att vi är viktiga. ●

Några röster om kursplaner och förväntningar

Lärorik ställde en fråga till ett antal lärare i Linköping om de reviderade kursplanerna och deras förväntningar inom just sitt ämne. Frågan vi ställde var:

Vad är det viktigaste du vill förbättra i undervisningen i ditt ämne utifrån de reviderade kursplanerna?

Ann-Catrin Haak Danielsson Matematik
Nya Rydsskolan

FOTO: ELIN ANDERSSON

”Jag tycker att Linköpings kommun har gjort ett bra arbete gällande implementeringen av de nya reviderade kursplanerna. Det har varit ett bra arbetssätt att träffas över skolgränserna initialt i processen. När man träffar intresserade och engagerade kollegor skapar diskussionerna ofta fler frågor än svar vilket är nyttigt att ha med sig i det fortsatta arbetet på skolnivå. Nu är det varje lärare, i team och arbetslag på alla skolor som måste reflektera över hur man ska förändra undervisningen så att den harmoniserar med de reviderade styrdokumenterna.”

Lukas Hatcher Musik
Kungsbergsskolan

FOTO: PRIVAT

”Förändringarna jag kommer att göra är att lägga större vikt på att arbeta med grundläggande notkänedom redan för de yngre åldrarna samt lägga fokus på sång, spelande och skapande. Mindre vikt kommer läggas på resonemangsförmågan och kännedom om instrumentgrupper. Den nya kursplanen ger mig utrymme att använda de tillgångar jag har i klassrummet för att lägga mer vikt på det centrala innehållet i min undervisning än förut. Det ger också ett bredare underlag till betyget och bedömningen av elevens kunskaper och förmågor.”

Björn Lorenzoni Religion
Folkungaskolan

”Många lärare upplever en konflikt mellan krav och förväntningar, och den tid de har att utföra uppdraget, så därför är det positivt att arbetsgivaren ger förutsättningar till fortbildning – tid till egen inläsning och reflektion, och tid till fördjupade samtal med andra ämneslärare.

Mina förväntningar framåt är att lärare fortsätter reflektera över egna verksamheten – vad man vill att eleverna ska uppnå - och justerar efter de nya förutsättningarna. Jag hoppas även att arbetet med implementering av reviderade kursplaner kommer leda till fortsatta samtal i ämneslärargrupper, med utbyte av både tankar och praktiska tips, som kommer eleverna till gagn. Det kunde i sig leda till förbättringar i ämnet.”

Staffan Karlsson SO
Vallastadens grundsärskola

FOTO: SELFIE

”Stora delar av det centrala innehållet förskjuts nedåt, så att grundskolans och särskolans kursplaner stämmer mer överens (underlättar samarbete). Bra! I syftet blir progressionen i förmågorna tydligare, från ”kunskaper om” i lägre åldrar, till ”analysera och resonera” i högre åldrar. Bra förändring! Kunskapskraven blir färre och mindre komplexa – kraven på eleverna minskar. Bra! Elevens autonomi (att inte ge mer stöd än eleven faktiskt behöver) och språkutveckling betonas. Viktigt!”

Katarina Borg Kemi
Slestadsskolan

FOTO: PRIVAT

”Att arbeta mer med fakta, begrepp och elevernas förståelse och att lära dem skillnaden mellan fakta och värderingar. Tona ner kraven på att eleverna kan framställa texter som t.ex. skriftliga rapporter, för att istället dokumentera med egna ord, bilder och tabeller. Att väcka elevernas nyfikenhet och intresse genom att utgå från omvärlden och hålla fokus på hälsa, miljö och framtidsfrågor för att på så sätt kunna ta del av samhällsdebatten. Göra undersökningar som utgår från elevernas egna frågor och intresse.”

FOTO: MARTIN WIKER